

Profesörlerin “ aşırı alınganlığı,,

Prof. M. Tayyib GÖKBİLGİN

Sayın Başbakan, Temel haklar ve özgürlükleri koruma kanunu tasarısı münasebetiyle bir kısım üniversite öğretim üyelerinin gösterdiği tepkiyi “aşırı alınganlık” diye vasıflandırmış ve bunların sayısını da dört bin profesör içinde sadece beş kişi olarak hesaplamıştır. Bu öz türkçe terkip, her halde, eskilerin “fart-ı hassasiyet” şeklinde ifade ettikleri anlamda kullanılmış olsa gerektir. Aslında Başbakan Demirel’in bulduğu bu ifade şekli, çok daha anlamlı ve duygulu nitelikteki “fart-ı hassasiyet” in tam karşılığı sayılamaz ama onun bu sözde her halde pejoratif bir mana vermek istediğini de düşünmeye mahal yoktur.

ULUS’da bu konuda biz de bir küçük yazı yayınladığımız ve bu da gerçekten bir hassasiyet eseri olduğu cihetle, ister istemez, bu sayı içinde bulunduğumuzu düşünüyor, bu cevapta açıklanan düşüncelerden sonra da, uyarma vazifemize devamın gerektiğine inanıyoruz. Eski kelimacıların ve ahlakçıların keliması, tamamen zararlı, tamamen faydalı, hem fayda, hem de zararı kapsayan, hem fayda, hem de zarardan yoksun olan şekillerinde dört kısma ayırdıkları ve herbirini uzun uzun tahlil ve izah ettikleri malumdur. Onlara göre, kelam’ın dörtte üçünde sükut vaciptir ve ancak dörtte birinde söylemek münasiptir. Ayrıca, kelam afetlerini de bir çok kısımlara ayırır, dünya işlerinde (aynı zamanda din işlerinde de) faydası görünmeyen sözü de malayani afetlerden addederek, bunun genellikle mubah olmakla beraber fazilet ve kemal sahibi olunacağını, zira, zaman kaybını ve bunun da hüsranı mucip olacağını belirtirler.

Ne biçim kelam?

Şimdi, sayın Başbakanın bizimle de ilgisi olan sözlerinin hangi kategorideki kelam nevilere bulduğunu, eğer kelam afetlerinden ise mala yani kelam afetlerine mi, yoksa, diğer bir kelam afet nevi olarak zikredilen “iki dilli ve iki yüzlü” cinsinden mi sayılacağını tayin etmek oldukça güçtür. Fakat sayın Demirel’in daha kısa bir süre önce, fazla uzakta olmayan bir geçmişte, tahsil ve müktesebatını borçlu olduğu hocalarını, büyük bir kısmı sükutla ve lisan-ı hal ile, bazıları da bununla yetinmiyerek tatlı ya da acı sözle uyarma görevlerini yapmışlarsa, bunları hoş karşılaması, hatta, “uyarmalarınızda haklısınız” diyerek bir hak şinaslık ve olgunluk göstermesi gerekirdi,

Bizler şimdi, Başbakan ve bakan mevkiini işgal etseler de, dünkü öğrencilerimizi gerekli hallerde uyarmak görevinde bulunduğumuzun bilincini taşımaktayız. Ben şahsen, bakanlık mevkiini de işgal etmiş, bugünkü devlet adamları arasında bulunanları yine de eski bir talebem olarak görür, onları uyarma ve iyi telkinlerde bulunma görevimin devam ettiğine inanırım.

Uyarma görevi

Eski ahlakçılar, muallimin görevleri arasında bir tanesini de şöyle tarif ederler: “men ve zecri vacip olan emirden müteallimi (öğrenciyi) nehy ve zecir eyleye”. Fatih Sultan Mehmet’in, hocalarından birinin, padişah olduktan sonra bile, ona sadece adıyla, Mehmet

diye hitap ettiği bilindikten, Müftü Ali Cemali efendinin Yavuz Sultan Selim'i haksız bir tasarrufundan alıkoyarak onu doğru icraata sevkettiği hatırlandıktan sonra, bugün bizlerin, "eşliya-yı umursayılan icra ve devlet adamlarına doğru ve hak yolu göstermemiz gerekmez mi?"

Sayın Demirel'in küçümseyerek ve beş kişi olarak nitelediği bizler vaktiyle, meşruluğunu yitirmiş bir iktidarın başını da sırasında tatlı sözlerle ve bazan da acı bir şekilde eleştirmiş ve onu uyarmaya çalışmıştık. Bu münasebetle, hem tarihe mal olmasını sağlamak, hem de belki bir ibret dersi olur düşüncesiyle, bir hatıramı burada nakletmekten kendimi alamayacağım.

1959 senesi Ağustos ayının sıcak bir günü idi. İstanbul'da Harp Akademilerinde bir diploma töreni yapılıyordu. O senelerde Milli Savunma Akademisinde konferans veren üniversite profesörlerinden biri de ben olduğum bu törene davet edilmiştim. Fakat tören her halde ani bir kararla tertiplenmiş olacak ki, üniversiteden yalnız ben vardım, diğer arkadaşlar galiba haberdar edilmemişlerdi. Oraya gittiğim zaman olağanüstü bir hal müşahede ettim. Devrin Cumhurbaşkanı, Meclis Başkanı, Başbakanı ve İçişleri Bakanı gelmişler, devrin Genel Kurmay Başkanı da bu vesileden faydalanarak nurlu istikballerden ve görülmemiş kalkınmadan da bahsetmişti. Bütün zevahire rağmen ağır bir hava estiği seziliyordu. Çay içilirken bir ara talihsiz Menderes'in gözleri bana takıldı ve yanıma gelerek beni bir yerden tanımış olacağını söyledi. "Evet" dedim "üç sene önce (1956) üniversite konferans salonunda Atatürk'ün ölüm yıldönümü münasebetiyle konuştuğum sırada orada bulunmuş ve Atatürk devrimlerinin nasıl anlaşılması gerekeceğini, bugünün şartları ve ihtiyaçları karşısında Atatürk ilkelerine nasıl bağlı kalmak gerektiğinin izahını yaparken beni dinlemiştiniz" Gerçekten o zaman, Başbakanın bu toplantıya katılacağından habersiz olmakla beraber, bir Türk tarihçisi ve özellikle Türk devrim tarihçisi hüviyet ve edasını takınarak, olayların kötü gidişatına oldukça sert telmihlerde bulunmuş ve bütün bunlardan birinci derecede sorumlu saydığım hükümet başkanını beni bizzat dinlemesini de fırsat bilerek, adeta Atatürk ilkelerine ihanetle suçlamıştım. O, gerçi, konuşmamın sonunda nezaket göstererek beni usulen tebrik etmişti, ama, sözlerimin ve takındığım tavırın hiç de hoşuna gitmediği belli idi. Ben. Akademi toplantısında bunu hatırlatınca, talihsiz Menderes hemen yanımdan uzaklaşmış ve artık benimle meşgul olmaya lüzum görmemişti. Olaylar, maalesef, sonradan daha da kötü bir mecrada gelişmiş, fakat, biz "beş kişi" de olsa yılmadan uyarma görevimize devam etmiştik. Başbakanın 18 Mayıs 1960 da Turgutlu'da üniversite profesörlerini topyekün tezyif eder mahiyetteki beyanları üzerine artık memleketin içine düştüğü acı durum tehammül edilmez bir hal almış ve biz de üniversite senatosuna birer takrir vererek bu haksız, insafsız beyanları protesto etmiştik.

O zaman, Senatonun 26 Mayıs tarihli toplantısında okunan takrimimde, "rütbelerin en yükseği ilim rütbesidir" anlamına gelen arapça bir sözü mesnet yaparak, ezcümle şöyle demiştim: "Türk tarihi boyunca, millet ve memleketin buhranlar geçirdiği zamanlarda Türk bilginlerinin ilk vazife olarak cemiyet ve idare hayatını hürriyet ve adalet prensiplerine göre işler bir hale getirmek için sorumluları ikaz ve bu vadideki hareketlere önderlik yaptıkları çok görülmüştür... Bugünkü şartlar muvacehesinde de üniversitelerin ve profesörlerin bu tarihi misyona uygun şekilde hareket etmeleri, hak ve adaletin, her türlü eşitliğin tecellisi yolunda yılmadan gayret sarfetmeleri, bu uğurda maruz bırakılacakları

mahrumiyetlere, haksızlıklara, ilim ve fikir yolcuları, millet ve gençlik mürşitleri, memleketin en büyük ümit ve istinatkahlarından biri olarak, seve seve katlanmaları lazımdır... memlekette her türlü fikir hürriyeti, ilim ahlak ve fazilet prensiplerinin tam manasıyla hakim olması düşüncesinden ilham alarak davranışlarımı tesbit arzusunda bulunduğumu arzetmek isterim...

“Ertesi günü aydın bir sabaha kavuşmuş ve haklı uyarmalarımızın manevi mükafatını bol bol görmüştük.

...Ve şimdi

Şimdi, temel hakları koruma kanunu tasarısı karşısında da aynı karanlık emelleri görür gibi oluyor, ağızlara kilit ve ellere kelepçe vurulmak istendiği endişesine kapılıyoruz. Bu tasamızın pek de yersiz olmadığını gösteren belirtiler pek çoktur. İlerici ve devrimci öğretmenler türlü çirkin isnatlarla baskı altında tutuluyor, bakanlık emrine alınıyor, ya da bir tarafa sürülüyor, en yetki sahibi makamlar herkesin iktidarın politikasını izlemesini istiyor. Sosyal adaleti, iç ve dış sömürücülere karşı halkın, yoksul köylü ve işçinin haklarını ve menfaatlerini savunan kimseler, şairler, romancılar ve san'atkarlar. Anayasamızın açık teminatına rağmen, bin bir bahane icat edilerek takibata maruz bırakılmak isteniyor, sol fikirleri, sosyalist kalkınma metotlarını öğütleyenler suçlanıyor ve bunlar yetmiyormuş gibi, bir taraftan batı demokrasisi özlemi duyulduğu ilan edilirken, diğer yandan, gereksiz bir şekilde ağır ve tehditkar bir hava yaratılıyor, bu gidişatı iyi niyetle, fakat, ahlakçıların deyimi ile, sadece tariz ile iktifa etmeyip tasrih cihetine de giderek tenkitlerde bulunan profesörler “aşırı alınganlıkla” vasıflandırılıyor. Bilmeyiz ki, Sayın Başbakan bu tutumunda nereye kadar ilerliyecek ve neye dayanacaktır? Her halde göreceğiz.